

Pilsonības un migrācijas
lietu pārvalde

Eiropas migrācijas tīkls

INFORMĀCIJAS PAR BRĪVPRĀTĪGO ATGRIEŠANOS IZPLATĪŠANA: KĀ SASNIEGT NELIKUMĪGOS MIGRANTUS, KURIEM NAV KONTAKTU AR IESTĀDĒM LATVIJĀ

MAZA APJOMA IZPĒTES DARBS

Rīga, 2015.gada jūnijs

Ar Eiropas Savienības Padomes 2008.gada 14.maija lēmumu Nr.2008/381/EK izveidots Eiropas migrācijas tīkls, kura mērķis ir pildīt Eiropas Savienības un dalībvalstu institūciju informācijas vajadzības, sniedzot aktuālu, objektīvu, uzticamu un salīdzināmu informāciju par migrācijas un patvēruma jomu, tādā veidā atbalstot Eiropas Savienības politikas veidošanu minētajās jomās. Eiropas migrācijas tīklu izmanto arī, lai sabiedrībai nodrošinātu informāciju par šiem jautājumiem.

Eiropas migrācijas tīklu veido Eiropas Komisija un dalībvalstu nozīmēti kontaktpunkti. Katrs kontaktpunkts izveido valsts migrācijas tīklu.

Katrs valsts kontaktpunkts sagatavo izpētes darbus, kuru tēmas ir noteiktas attiecīgā gada darba programmā. Izpētes darbu tēmas ir saistītas ar trešo valstu valstspiederīgo migrācijas jomu.

Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkts ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.

Kontakti:

Čiekurkalna 1.līnija 1, k-3,
Rīga, Latvija, LV-1026
Tālrunis: +371 67219492
Fakss: +371 67219431
E-pasts: emn@pmlp.gov.lv
Tīmeklis: www.emn.lv

Darba autori:

Anželika Alika, Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Dienestu organizācijas pārvaldes Atgriešanas un patvēruma meklētāju lietu nodaļas galvenā inspektore

Zane Zeimule, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Personu statusa kontroles nodaļas vadītāja

Ilmārs Mežs, Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas biroja vadītājs

Kitija Kurša, Eiropas migrācijas tīkla Latvijas kontaktpunkta eksperte

Recenzents:

Ilmārs Mežs, Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas biroja vadītājs

Projekts tika finansēts ar Eiropas Komisijas atbalstu. Šī publikācija atspoguļo vienīgi autoru uzskatus, un Eiropas Komisijai nevar uzlikt atbildību par tajā ietvertās informācijas jebkuru iespējamo izlietojumu.

Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība

DEFINĪCIJAS

Atbalstīta brīvprātīga atgriešanās: Brīvprātīga atgriešanās vai izceļošana ar loģistikas, finanšu un/vai cita veida materiālu atbalstu.

Nelegāla iebraukšana: Slepena vai slēpta migrācija, pārkāpjot imigrācijas prasības.¹

Piespiedu izraidīšana: ('**compulsory return**' angļiski plašāk zināma kā '**forced return**'): Atpakaļ došanās process – brīvprātīgi vai izpildu kārtā saskaņā ar atgriešanās pienākumu, uz personas izcelsmes valsti/tranzītvalsti/citu trešo valsti, uz kuru konkrētais trešās valsts pilsonis izlemj brīvprātīgi atgriezties un kurā viņš tiks uzņemts.

Izcelsmes valsts: Valsts, kuras pilsonis ir persona, vai bezvalstniekiem – iepriekšējās pastāvīgas dzīvesvietas valsts.

Atgriešanās valsts: ES kontekstā tā ir trešā valsts, kurā atgriežas trešās valsts pilsonis.

Nelikumīga uzturēšanās: Trešās valsts pilsoņa, kurš neatbilst, vai vairs neatbilst Šengenas Robežu kodeksa 5. punktā noteiktajiem iebraukšanas priekšnosacījumiem vai citiem iebraukšanas, dzīvošanas vai uzturēšanās noteikumiem dalībvalstī, atrašanās konkrētās dalībvalsts teritorijā.

Nelikumīga migrācija: Personu pārvietošanās uz jaunu dzīvesvietu vai tranzītā, kas neatbilst nosūtošanās, tranzīta vai saņēmējas valsts normatīvajām prasībām.

Organizētas izmitināšanas telpas: Dažāda veida telpas, kas tiek izmantotas ārvalstnieku aizturēšanai vai starptautiskās aizsardzības pieprasītāju izmitināšanai, kā aprakstīts EMT ziņojumā "Uzņemšanas telpu patvēruma meklētājiem organizēšana dažādās dalībvalstīs".

Piespiedu izraidīšana: Atgriešanās pienākuma izpilde, un tieši, fiziska izvešana no dalībvalsts.

Atgriešana: No uzņēmējvalsts nākošas personas brīvprātīga, piespiedu, atbalstīta vai spontāna pārvietošanās atpakaļ uz izcelsmes valsti, valsti, kuras pilsonis ir persona, pastāvīgās uzturēšanās valsti, tranzītvalsti, vai jebkuru citu trešo valsti, uz kuru izraidāmais piekrit atgriezties, parasti pēc ievērojama laika perioda pavadīšanas uzņēmējvalstī.

Izbraukšanas rīkojums: Administratīvs vai tiesas lēmums vai akts, ar kuru nosaka vai pasludina, ka trešās valsts pilsoņa uzturēšanās ir nelikumīga un uzliek vai nosaka atgriešanās pienākumu.

Izraidāmais: Persona, kura no uzņēmējvalsts brīvprātīgi, piespiedu kārtā, atbalstītā vai spontānā veidā dodas atpakaļ uz izcelsmes valsti, pilsonības valsti vai pastāvīgās uzturēšanās valsti, parasti pēc ievērojama laika perioda pavadīšanas uzņēmējvalstī.

Reintegrācijas atbalsts²: Programmu sniegts atbalsts ar mērķi nodrošināt veiksmīgu ikviena atsevišķa izraidāmā reintegrācijas procesu. Atbalstu var sniegt visdažādākajās formās, piemēram, identificējot darba un izglītības iespējas, skaidras naudas izsniegšana ierašanās brīdī, taču visbiežāk tā ir samaksa par precēm, kas nepieciešamas tāda projekta īstenošanai, kas nodrošinātu izraidāmā iztiku ilgtermiņā.

Trešās valsts pilsonis: ir jebkura persona, kura nav Savienības pilsonis (tostarp bezvalstnieki) Līguma 17.(1). punkta izpratnē, un kura nebauda Kopienas brīvās pārvietošanās tiesības saskaņā ar Šengenas Robežu kodeksa 2.(5). punktā sniegto definīciju.

Brīvprātīga atgriešanās: Atbalstīta vai patstāvīga atgriešanās uz izcelsmes, tranzīta vai trešo valsti, pamatojoties uz izraidāmā brīvu gribu.

Brīvprātīga izceļošana: Atgriešanās pienākuma izpilde šim nolūkam izbraukšanas rīkojumā norādītā laika periodā.

¹ Starptautiskās migrācijas organizācijas vārdnīca, 2. izdevums, 2011.

² Eiropas Brīvprātīgās atgriešanās tīkls, Gala rekomendācijas, brošūra.

ievada faktu lapa

Maza apjoma izpētes darba "Informācijas par brīvprātīgu atgriešanos izplatīšana: kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm" mērķis ir apkopot nacionālo likumdošanu un iesaistīto institūciju praksi, lai nodrošinātu nelikumīgu migrantu informēšanu par atgriešanās iespējām, tostarp brīvprātīgu atgriešanos un atbalstītu brīvprātīgu atgriešanos. Maza apjoma izpētes darbs apskata informācijas sniegšanu nelikumīgajiem migrantiem par brīvprātīgu atgriešanos. Tas ietver informāciju par:

- nelikumīgo migrantu iespējām saistībā ar brīvprātīgu atgriešanos;
- viņu likumā noteiktajiem pienākumiem, tostarp informāciju par viņu statusu, izbraukšanas rīkojumiem un pienākumiem ievērot izbraukšanas rīkojumus;
- brīvprātīgas atgriešanās sekām, tostarp informāciju par iebraukšanas aizliegumu;
- atbalstītas brīvprātīgas atgriešanās pieejamību;
- dažādu informācijas sniegšanas procesā darbošos personu lomu.

Latvijā informācijas izplatīšanā nelikumīgajiem migrantiem par atgriešanos ir iesaistītas Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde un Valsts robežsardze. Šis valsts iestādes izsniedz izbraukšanas rīkojumus un lēmumus par piespiedu izraidīšanu un ir par atgriešanu atbildīgās valsts iestādes. Taču normatīvo aktu regulējums valsts iestādēm neuzliek par pienākumu izplatīt nelikumīgajiem migrantiem informāciju par brīvprātīgu atgriešanos. Taču, ņemot vērā labas pārvaldības principu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un Valsts robežsardzes amatpersonas pirms izbraukšanas rīkojuma vai lēmuma par piespiedu izraidīšanu izdošanu individuālās konsultācijās mutiski ārzemniekiem sniedz informāciju par iespēju saņemt brīvprātīgas atgriešanās palīdzību, kuru nodrošina Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas birojs (turpmāk – IOM Rīgas birojs).

IOM ir vienīgā organizācija Latvijā, kas nodrošina brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzību. Šo pakalpojumu saņēmēju mērķgrupa ir patvēruma meklētāji, nelikumīgie migranti, personas, kurām nav likumīga pamata uzturēties Latvijā, personas, kurām beidzies vīzās vai termiņuzturēšanās atļaujas noteiktais termiņš, piemēram, studenti. Līdz šim ierobežotā finansējuma dēļ, bet pieteikušo personu skaits ir bijis lielāks nekā pieejamais palīdzības apjoms, līdz ar to īpašas informācijas kampaņas nav rīkotas. Ņemot vērā ierobežoto finansējumu, IOM spēj sniegt palīdzību tikai tiem ārzemniekiem, kuri atrodas kādā no migrantu izmitināšanas centriem, ir valsts iestāžu redzeslokā, vai retākos gadījumos, paši ir vērsušies IOM Rīgas birojā pēc palīdzības. Piemēram, iepriekšējā projektā³ bija plānots brīvprātīgi atgriezt 107 personas, bet tika atgrieztas 114, kaut arī šī projekta ietvaros nekādas kampaņas potenciālo klientu ieinteresēšanai netika rīkotas. Esošā finansiālā situācija neļauj īstenot īpašu pieeju vai stratēģiju, lai uzrunātu nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm. Bez tam jāņem vērā, ka lielais vairākums potenciālo klientu atrodas valsts iestāžu redzeslokā, līdz ar to nav aktuāla vajadzība īpaši uzrunāt tos nedaudzos, kas atrodas ārpus tā.

Laika posmā no 2010.gada līdz 2014.gadam Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde un Valsts robežsardze 6624 trešās valsts pilsoņiem ir izdevusi izbraukšanas rīkojumu, nosakot brīvprātīgu atgriešanos 30 dienu laikā. No tiem 354 trešās valsts pilsoņiem IOM ir sniedzis brīvprātīgas atgriešanās palīdzību un 111 – reintegrācijas palīdzību. Izpētes darbā iesaistītie eksperti uzskata, ka vidēji 5 – 10% no nelikumīgajiem migrantiem ir tādi, kuriem nav kontakta ar iestādēm un kuri paši ir vērsušies IOM birojā ar lūgumu pēc brīvprātīgas atgriešanās palīdzības.

³ Projekts "Brīvprātīgās atgriešanās un reintegrācijas palīdzības sniegšana Latvijā, 2013-2014.gads". Īstenošanas laiks no 2013.gada 7.maija līdz 2014.gada 30.jūnijam.

1. DAĻA: NACIONĀLĀS SITUĀCIJAS PĀRSKATS

1.1 NELIKUMĪGĀS MIGRĀCIJAS UN ATGRIEŠANĀS APJOMS DALĪBVALSTĪ

Q1. Lūdzu, sniedziet jebkādas aplēses par nelegālo migrantu apjomu jūsu dalībvalstī 2010.-2014. gadā, ja tādas ir pieejamas.

Atbildīgās valsts iestādes par nelikumīgo migrantu atgriešanu neapkopo aplēses par neregistrēto nelikumīgo migrantu apjomu Latvijā. Nacionālie eksperti norāda, ka par nelegālo migrantu apjomu Latvijā var vadīties no oficiālās statistikas datiem, kas norādīta zemāk. Bez oficiāli reģistrētajiem nelikumīgajiem migrantiem Latvijā varētu uzturēties vēl aptuveni 50-100 šādu personu, kuri nav nonākuši valsts iestāžu redzeslokā.

Q2. Sniedziet aplēses un/vai faktiskos datus laika periodam no 2010. līdz 2014. gadam:

- Nelikumīgi uzturošos trešo valstu pilsoņu skaits, kuri tiek izraidīti no dalībvalsts ar fizisku izvešanu, saskaņā ar izbraukšanas rīkojumu⁴ (piespiedu izraidīšana);
- Nelikumīgi uzturošos trešo valstu pilsoņu skaits, kuri atgriežas brīvprātīgi izbraukšanas rīkojumā šim nolūkam noteiktajā laika periodā (brīvprātīgā izceļošana)
- Nelikumīgi uzturošos trešo valstu pilsoņu skaits, kuri atgriežas, izmantojot atbalstītās brīvprātīgās atgriešanās (ABA) kompleksus (atbalstīta brīvprātīgā atgriešanās)
- Nelikumīgi uzturošos trešo valstu pilsoņu skaits, kuri atgriežas, izmantojot ABAR kompleksus (atbalstīta brīvprātīgā atgriešanās un reintegrācija – ja tā atšķiras no c. punktā minētās).

a) Piespiedu kārtā izraidīto nelikumīgo migrantu skaits:

2010.gads – 94

2011.gads – 54

2012. gads – 57

2013. gads – 33

2014.gads – 103

b) Kopumā izdotie atgriešanas lēmumi brīvprātīgai izceļošanai:

2010.gadā - 104

2011.gadā - 1004⁵

2012.gadā - 2010

2013.gadā – 2047

2014.gadā - 1459

c) No b punktā minētajām personām IOM Rīgas birojs ir sniedzis brīvprātīgas atgriešanās palīdzību:

2010.gadā - 16 personām

2011.gadā - 73⁶ personām

2012.gadā – 89 personām

2013.gadā - 82 personām

⁴ Tas ir, administratīvs vai tiesas lēmums vai akts, kurš nosaka vai apliecina, ka trešās valsts pilsoņa uzturēšanās ir nelikumīga un nosaka vai uzliek pienākumu atgriezties.

⁵ 2011.gada 16.jūnijā stājās spēkā grozījumi Imigrācijas likumā, pārņemot Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/115/EK (2008.gada 16.decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi, nosacījumus. Pieņemtie grozījumi noteica izbraukšanas rīkojuma izdošanu arī tām personām, kuru nelikumīga uzturēšanās tiek konstatēta tām izceļojot no valsts, šķērsojot ārējo robežu (iepriekš šai personu grupai tika uzlikts administratīvais sods, bet netika izdots izbraukšanas rīkojums).

⁶ Grozījumi Imigrācijas likumā ievērojami paplašināja brīvprātīgi atgriezto personu skaitu.

2014.gadā – 94 personām

d) IOM ir sniedzis reintegrācijas palīdzību:

2010.gadā - 9 personām

2011.gadā - 32 personām

2012.gadā – 24 personām

2013.gadā - 21 personām

2014.gadā – 25 personām

Nacionālā līmenī tiek uzskatīts, ka starp šīm personām vidēji 5% līdz 10% ir tādi nelikumīgie migranti, kuriem nav kontakta ar iestādēm un kuri ir paši uzmeklējuši Starptautisko Migrācijas organizāciju, lai saņemtu brīvprātīgas atgriešanās palīdzību.

1.2 NELIKUMĪGO MIGRANTU, KURIEM NAV KONTAKTU AR IESTĀDĒM, SKAITS UN RAKSTUROJUMS

Q3. Izpētes darbs pievēršas nelikumīgajiem migrantiem, kuru atrašanās vieta/dzīvesvieta iestādēm vairs nav vai nekad nav bijusi zināma, un kuriem tādējādi nav kontaktu ar iestādēm. Lūdzu, definējiet šo grupu, apakšpunktos uzskaitot biežākās situācijas, kurās iestādēm nav kontaktu ar nelikumīgajiem migrantiem.

Atbilstoši nacionālo ekspertu sniegtajai informācijai, Latvijā visbiežāk valsts iestādēm nav kontaktu vai tās zaudē kontaktu ar šādām nelikumīgo migrantu grupām:

- ārzemnieki, kuri ir likumīgi ieceļojuši Latvijas teritorijā, bet ir pārsnieguši uzturēšanās termiņu un, nepaziņojot par dzīvesvietas vai uzturēšanās vietas maiņu, pazūd no valsts iestāžu redzesloka. Šo grupu veido, piemēram, studenti;
- ārzemnieki, kuri nelikumīgi iekļuvuši Latvijas teritorijā un uzturas šeit bez valsts iestāžu ziņas,
- ārzemnieki, kuri nelikumīgi šķērsoja ārējo robežu (piemēram, zaļo robežu) un netika konstatēti;
- ārzemnieki, kuri nepilda pienākumu, kas saistīts ar piemēroto aizturēšanai alternatīvo līdzekli (piem., ārzemniekam uzlikts par pienākumu regulāri reģistrēties attiecīgajā Valsts robežsardzes struktūrvienībā un viņš šo pienākumu nepilda),
- personas, kuras nav noformējuši sev statusu Latvijā (bijušie PSRS pilsoņi),
- ārzemnieki, kuri iesnieguši starptautiskās aizsardzības iesniegumu citā dalībvalstī un nesagaidot gala lēmumu, ir ieceļojuši Latvijā;
- ārzemnieki, kuri ierodas no citas ES dalībvalsts, šķērsojot iekšējās robežas un kuriem nav likumīga pamata uzturēties Latvijas teritorijā,
- ārzemnieki, kuri patvaļīgi atstājuši patvēruma meklētāju izmitināšanas centru vai aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centru. Lielākā daļa no šīs grupas visdrīzāk ir aizbraukuši no Latvijas uz kādu citu ES dalībvalsti – visbiežāk Vāciju, Zviedriju (no kurām tiek atgriezti Dublinas Regulas kārtībā).

Q4. Ja iespējams, lūdzu, sniedziet aplēses par abu šī pētījuma aptverto nelikumīgo migrantu grupu lielumu laikā no 2010. līdz 2014. gadam:

- a. nelikumīgie migranti, kuri iestādēm ir bijuši zināmi, taču to dzīvesvieta tām vairs nav zināma (aizbēgšana),
- b. nelikumīgie migranti, kuru uzturēšanās teritorijā iestādēm nekad nav bijusi zināma (nelegāla iebraukšana).

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

- a) Valsts robežsardzes amatpersonas ir sniegušas informāciju, ka laika posmā no 2010. – 2014.gadam no Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centra ir aizbēguši 3 ārzemnieki.

Valsts robežsardze apkopo statistikas datus par ārzemnieku skaitu, kuriem ar lēmumu par aizturēšanu alternatīvā līdzekļa piemērošanu tika uzlikta par pienākumu reģistrēšanās Valsts robežsardzes struktūrvienībā un kuri to nav izpildījuši:

2010.gadā – 0. Ārzemniekiem, kuri nelikumīgi uzturējās valstī, un patvēruma meklētājiem aizturēšanai alternatīvos līdzekļus nepiemēroja, jo normatīvajos aktos nebija noteikta tāda iespēja.

2011.gadā – 10 ārzemniekiem tika uzlikts pienākums - reģistrēšanās, bet netika apkopta informācija par tiem, kuri neizpildīja viņiem uzlikto pienākumu.

2012.gadā - 32 ārzemniekiem tika uzlikts pienākums - reģistrēšanās, bet netika apkopta informācija par tiem, kuri neizpildīja viņiem uzlikto pienākumu.

2013.gadā - no 52 ārzemniekiem, kuri nelikumīgi uzturējās valstī un kuriem tika piemērota reģistrēšanās – 2 ārzemnieki neievēroja uzlikto pienākumu – neatnāca reģistrēties un netika konstatēti.

2014.gadā - no 47 ārzemniekiem, kuri nelikumīgi uzturējās valstī un kuriem tika piemērota reģistrēšanās – 6 ārzemnieki neievēroja pienākumu, kas ir uzlikts ar lēmumu par alternatīvā līdzekļa piemērošanu (neatnāca reģistrēties), no tiem 5 ārzemnieki tika konstatēti un izraidīti, bet 1 ārzemnieks netika konstatēts. Patvēruma meklētāji, kuri neievēroja ar lēmumu par aizturēšanu alternatīvā līdzekļa piemērošanu uzlikto pienākumu reģistrēties netika konstatēti.

- b) šādi statistikas dati netiek apkopoti, bet eksperti vērtē, ka to skaits varētu būt aptuveni 100 personas.

Q5. Sniedziet īsu pārskatu par dalībvalsts izaicinājumiem, ar kuriem sastopas darbojošās personas, kas iesaistītas brīvprātīgās atgriešanās popularizēšanā abām iepriekšminētajām nelikumīgo migrantu grupām (tas ir, tiem, kuriem nav kontaktu ar iestādēm).

IOM Rīgas birojs, kā vadošā organizācija, kas sniedz finansiālu brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzību, kā būtiskākos izaicinājumus norāda:

- 1) nepietiekošs finansējums brīvprātīgas atgriešanas un reintegrācijas palīdzības nodrošināšanai esošās migrantu plūsmas ietvaros ļauj aptvert vien valsts iestāžu redzeslokā esošos nelikumīgos migrantus. Ierobežotie finanšu līdzekļi neļauj plānot papildus aktivitātes plašākas nelikumīgo migrantu mērķgrupas piesaistīšanai brīvprātīgas atgriešanas un reintegrācijas programmai un sekmēt šīs programmas popularizēšanu sociālajos tīklos vai nelikumīgo migrantu iespējamās pulcēšanās vietās;
- 2) nelikumīgie migranti nav ieinteresēti pieteikties brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzības programmai Latvijā, jo Latvija sniedz vienu no zemākajiem finansiāliem atbalstiem (tikai 100 EUR skaidrā naudā un tikai 1/3 mazāk aizsargātajām personām reintegrācijas palīdzību 600 EUR apmērā). Salīdzinājumam - Igaunijā tas ir ievērojami lielāks, bet daudzās Rietumeiropas valstīs tas ir vairākas reizes lielāks;
- 3) nelikumīgie migranti Latviju izmanto kā tranzītvalsti, un daudzi no nelikumīgajiem migrantiem ir iespējams devušie uz kādu citu ES valsti.

Q6. Vai pastāv arī citas īpašas (nelikumīgo) migrantu grupas, kuras darbojošās personas, kas iesaistītas brīvprātīgās atgriešanās popularizēšanā uzskata par grūti sasniedzamām?

Bez 3.jautājumā norādītajām nelikumīgo migrantu grupām, Latvijā nav identificētas citas nelikumīgo migrantu grupas, kas brīvprātīgas atgriešanās popularizēšanā tiktu uzskatītas par grūti sasniedzamām.

2. DAĻA: VALSTS LIKUMDOŠANA UN POLITIKA, KAS REGULĒ INFORMĀCIJAS PAR (BRĪVPRĀTĪGO) ATGRIEŠANOS IZPLATĪŠANU

Q7. Vai jūsu dalībvalstī likumos vai citos normatīvajos aktos (piem., vadlīnijās, politikas dokumentos, utt.) ir noteikti noteikumi vai nosacījumi attiecībā uz informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos izplatīšanu/sniegšanu? Piemēram, varbūt ir noteikti pienākumi konkrētām valsts iestādēm sniegt šādu informāciju intervijās ar patvēruma meklētājiem, izdodot izbraukšanas rīkojumu, vai pienākumi nodrošināt šādas informācijas pieejamību tiešsaistē vai publiskas vietās, u.c. (Jā/Nē)

Nē, Latvijas normatīvajos aktos nav noteikts, ka valsts iestāžu amatpersonu pienākums būtu informēt ārzemnieku par viņa iespēju pieteikties brīvprātīgas atgriešanās programmas atbalstam, ja ārzemniekam nav pietiekami finanšu līdzekļi, lai atgrieztos mītnes zemē. Tāpat nav izstrādāti jebkādi noteikumi vai kārtība, kas noteiktu kā šī informācija jāsagatavo un jāizplata.

Saskaņā ar 2012.gada 23.novembra parakstīto vienošanos starp Valsts robežsardzi un IOM par sadarbību ārzemnieku brīvprātīgas atgriešanās jomā Valsts robežsardzes amatpersonas aizturētos ārzemniekus informē par iespēju pieteikties brīvprātīgas atgriešanās programmai un organizē ārzemnieku komunikāciju ar IOM Rīgas biroju. Īstenojot Eiropas Atgriešanās Fonda finansētos projektus, IOM Rīgas birojs pēc saviem ieskatiem un iespējām ir sagatavojis un izdevis informatīvu bukletu, plakātu un uztur sadaļu savā mājas lapā par brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas programmu.

Q8. Konkrēti kādu informāciju valsts iestāde sniedz migrantam, izdodot izbraukšanas, rīkojumu un kā šī informācija tiek nodota? Lūdzu, norādiet:

- a) informācijas saturu (piem., ABA, pienākumi),
 - b) dažādās valodas, kādās informācija tiek piedāvāta un vai tā ir pieejama pieteicēja norādītajā dzimtajā valodā,
 - c) informācijas vizuālo noformējumu, valodas stilu, u.c.
 - d) izmantotos izplatīšanas līdzekļus (personīgi (rakstveidā), personīgi (mutiski), pa pastu, e-pastu, tālruni, publiskās vietās, u.c.).
- e) Valsts robežsardzes vai Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izdotajā izbraukšanas rīkojumā un lēmumā par piespiedu izraidīšanu nav norādīta informācija par pieteikšanos brīvprātīgas atgriešanās programmai un tās izmantošanas iespējām. Atbilstoši Imigrācijas likumā noteiktajam, valsts iestāžu izdotajā lēmumā par ārzemnieka piespiedu izraidīšanu un izbraukšanas rīkojumā tiek iekļauta informācija par ārzemnieku, attiecībā, uz kuru tiek pieņemts lēmums, pārkāpuma būtību un apstākļiem, pamatojums lēmuma pieņemšanai, ieceļošanas aizlieguma noteikšana, ieceļošanas aizlieguma lietderības un samērīguma apsvērumi, lēmuma apstrīdēšanas kārtība, lēmuma darbības apturēšana un ārzemnieka tiesības saņemt juridisko palīdzību, kā arī atzīmē par to, ka ārzemnieks ir iepazīstināts ar pieņemto lēmumu un ir saņēmis lēmuma eksemplāru. Papildus minētajai informācijai izbraukšanas rīkojumā ir noteikts pienākums ārzemniekam izceļot un ir noteikts laika posms brīvprātīgai izceļošanai.

Gadījumos, kad Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes redzeslokā nonācis ārzemnieks, kurš valstī uzturas nelikumīgi un tā rīcībā nav pietiekami finanšu līdzekļi, ievērojot labas pārvaldības principu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un Valsts robežsardzes amatpersonas informē ārzemnieku par iespēju pieteikties brīvprātīgas atgriešanās programmas atbalstam. Ārzemniekam tiek nodota vispārīga informācija par brīvprātīgas atgriešanās programmu, kā arī kontaktinformācija par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei un Valsts robežsardze zināmo starptautisko organizāciju, kas realizē brīvprātīgas atgriešanās programmu. Šī informācija ārzemniekam tiek sniegta pirms tiek izdots izbraukšanas rīkojums vai lēmums par piespiedu izraidīšanu vai arī izbraukšanas rīkojuma izdošanas brīdī, respektīvi, brīdī, ārzemnieks tiek iepazīstināts ar izbraukšanas rīkojumu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē.

- b) Informācija mutiski tiek sniegta valodā, kuru ārzemnieks saprot vai kura viņam pamatoti būtu jāsaprot, piemēram, angļu vai krievu valodā, ja nepieciešams, izmantojot tulka pakalpojumus.

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

Valsts robežsardzes pieņemtie lēmumi par piespiedu izraidīšanu ir iztulkoti angļu, franču, spāņu, arābu un krievu valodās. Informācija par brīvprātīgas atgriešanās palīdzību un reintegrācijas palīdzību IOM bukletos ir pieejama angļu, krievu un latviešu valodās. Savukārt informācija Pilsonības un migrācijas lietu mājas lapā ir pieejama latviešu, angļu un krievu valodās. Diemžēl tiem migrantiem, kuriem dzimtā valoda ir gruzīnu, vjetnamiešu vai cita, un kuri neprot angļiski vai krieviski, informācijas uztvere varētu būt apgrūtināša.

- c) IOM sagatavotajos informatīvajos bukletos un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes mājas lapā informācija ir sniegta lietotājam draudzīgā veidā – strukturēti īsos apgalvojumos sniedzot būtiskākos norādījumus kas, kā un kur var pieteikties IOM piedāvātajai palīdzībai.
- d) Informācija ārzemniekiem tiek sniegta gan rakstiski, gan mutiski. Tomēr kā liecina prakse, tad informācija visbiežāk tiek nodota mutiski. Turklāt, arī gadījumos, kad Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei pastarpināti tiek uzdoti jautājumi telefoniski vai elektroniski no ārzemniekiem, kas valstī uzturas nelikumīgi, personām tiek sniegta vispārēja informācija par brīvprātīgas atgriešanās iespējamo palīdzību no IOM. Turklāt informācija par brīvprātīgas atgriešanās programmu pieejama arī Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes mājas lapā.

Ārzemniekam, kas tiek izmitināts aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „Daugavpils”, tiek izsniegts IOM buklets ar informāciju par brīvprātīgas atgriešanās programmu. Veicot pārrunas ar aizturēto ārzemnieku vai ārzemnieku, kuram tiek piemērots aizturēšanai alternatīvais līdzeklis, Valsts robežsardzes amatpersonas ar tulka palīdzību izskaidro pieteikšanās iespējas brīvprātīgas atgriešanās programmai. Tāpat IOM Rīgas biroja darbinieki, kas sniedz atbalstu ārzemnieka brīvprātīgai atgriešanai, regulāri apmeklē centru un klātienē mutiski popularizē savu programmu.

Mazāk aizsargāto grupas ārzemniekiem Valsts robežsardzes amatpersonas mutiski piedāvā pieteikties brīvprātīgas atgriešanās programmai.

Q9. Vai iepriekš aprakstītā likumdošana un politika ir kaut nedaudz mainījusies Atgriešanas direktīvas pieņemšanas un transponēšanas rezultātā?

Atgriešanas direktīvas prasības ieviestas Imigrācijas likumā ar grozījumiem, kas stājās spēkā 2011.gada 16.jūnijā. Līdz ar Atgriešanas direktīvas ieviešanu, priekšroka ir dodama brīvprātīgai atgriešanai, proti, izsniedzot ārzemniekam, kurš valstī uzturs nelikumīgi, izbraukšanas rīkojumu, dodot tam iespēju atstāt valsti brīvprātīgi. Atgriešanās direktīvas ieviešana ievērojami atviegloja brīvprātīgas atgriešanas īstenošanu un ļāva vairākkārtīgi palielināt personu skaitu, kurām tiek palīdzēts (no 16 personām 2010.gadā, līdz 73 personām 2011.gadā, un līdzīgs apjoms saglabājas arī turpmāk). Taču tās ieviešana nav vēl radījusi vajadzību izstrādāt īpašu pieeju informācijas par brīvprātīgu atgriešanu izplatīšanai. Tomēr ņemot vērā nelielos apjomus valsts iestādes arī šobrīd var lūgt, lai nepieciešamā informācija tiktu pārtulkota tajās valodās, kuru pārstāvji ir koncentrējušies neregulāro imigrantu starpā, piemēram, vjetnamiešu.

Q10. Vai likumdošanā/politikā izdarītās izmaiņas ietekmē nākotnē plānoto informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos izplatīšanu?

Izmaiņas attiecībā uz informācijas izplatīšanu normatīvajos aktos nav plānotas, taču valsts iestādes sadarbojas ar brīvprātīgas atgriešanas īstenošanu un iesaka reaģēt uz migrācijas plūsmu izmaiņām un tulkot informāciju arī citās valodās.

3. DAĻA: VISPĀRĒJA VALSTS PIEEJA INFORMĀCIJAS PAR (BRĪVPRĀTĪGO) ATGRIEŠANOS IZPLATĪŠANAI

3.1 INFORMĀCIJAS PAR (BRĪVPRĀTĪGO) ATGRIEŠANOS IZPLATĪŠANĀ IESAISTĪTĀS DARBOJOŠĀS PERSONAS

Q11. Kurām valsts iestādēm, kas atbildīgas par nelikumīgo migrantu atgriešanos ir nozīme informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos izplatīšanā, vai nu tām piedaloties 2. daļā aprakstītajos procesos vai citādi?

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

Informācijas izplatīšanā no valsts iestādēm ir iesaistīta Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde un Valsts robežsardze:

- Gadījumos, kad Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes redzeslokā nonācis ārzemnieks, kurš valstī uzturas nelikumīgi un tā rīcībā nav pietiekami finanšu līdzekļi, ievērojot labas pārvaldības principu, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes un Valsts robežsardzes amatpersonas informē ārzemnieku par iespēju pieteikties brīvprātīgas atgriešanās programmas atbalstam. Ārzemniekam tiek nodota vispārīga informācija par iespēju pieteikties brīvprātīgas atgriešanās programmai, kā arī IOM Rīgas biroja kontaktinformācija. Minētā informācija ārzemniekam tiek sniegta vai nu pirms tiek izdots izbraukšanas rīkojums vai lēmums par piespiedu izraidīšanu, vai arī izbraukšanas rīkojuma izdošanas brīdī, respektīvi, brīdī, ārzemnieks tiek iepazīstināts ar izbraukšanas rīkojumu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē.
- Valsts robežsardze sniedz informāciju par ārzemnieka iespējām pieteikties brīvprātīgas atgriešanās programmai un par to kāda palīdzība tiek sniegta šīs programmas ietvaros, kā arī informē IOM Rīgas biroju par ārzemnieku, kurš izteica vēlēšanos piedalīties minētajā programmā un nodrošina aizturētajam ārzemniekam iespēju tikties ar IOM Rīgas biroja pārstāvjiem. Savukārt detalizēto informāciju ārzemniekam sniedzamo atbalstu brīvprātīgas atgriešanās programmas ietvaros sniedz IOM Rīgas birojs.

Q12. Kādas citas **darbojošās personas** izplata informāciju par (brīvprātīgo) atgriešanos, kāda ir šo personu loma un kāds ir viņu iesaistīšanās informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos izplatīšanā pamatojums?

Skatīt 1.tabulu.

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

1. tabula. Pārējās darbojošās personas, kas izplata informāciju par (brīvprātīgo) atgriešanos, to loma un piedalīšanās pamatojums

Darbojošās personas	J/N	Loma, kāda šai personai ir informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšanā	Iesaistīšanās būtība/pamatojums
NVO/starptautiskās organizācijas, kas piedāvā atgriešanās konsultācijas un/vai ABA shēmu īstenošanu	J	IOM Rīgas birojs nodrošina informatīvu materiālu izplatīšanu un publicēšanu interneta vietnē, kā arī piedāvā konsultācijas par brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzības programmu. 2009.gadā ir izstrādāts pētījums par brīvprātīgu atgriešanos, apkopojot Latvijas pieredzi un Eiropas Savienības dalībvalstu labās prakses piemērus.	Eiropas Atgriešanās fonda finansēto projektu ietvaros, ko leklīetu ministrija noslēdz ar IOM. Papildus tam ir arī 2012.gada 23.novembra parakstītā vienošanās starp Valsts robežsardzi un Starptautiskās migrācijas organizāciju par sadarbību brīvprātīgas atgriešanās jomā.
Citas NVO/pilsoniskās sabiedrības organizācijas (piem., migrantu tiesību grupas, migrantu vadītas organizācijas un citas tiesību aizstāvības grupas)	N		
Diasporas grupas	N		
Reliģiskās piederības grupas	N		
Migrantu vadītas grupas	N		
Cita veida kopienu grupas	N		
Bibliotēkas	N		
Sociālo/veselības/izglītības pakalpojumu sniedzēji	J	Nepieciešamības gadījumā veselības aprūpes iestāžu darbinieki izplata informāciju par iespēju saņemt palīdzību brīvprātīgai atgriešanās no IOM.	Izvērtējot nepieciešamību.
Sociālie darbinieki	J	Nepieciešamības gadījumā migrācijas dienesta darbinieki sniedz individuālas konsultācijas, izsniedzot izbraukšanas rīkojumu.	Izvērtējot nepieciešamību.
Juriskonsulti	J	Izplata informatīvu materiālus.	Izvērtējot nepieciešamību.
Tiesībsargs/pilsoņu konsultāciju biroji	N		
Arodbiedrību/darba devēju asociāciju (konsultatīvie pakalpojumi)	N		
Vēstniecības (trešo valstu un ES)	J	Trešo valstu pārstāvniecībās Latvijā ir izplatīti IOM informatīvie materiāli par brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzības nodrošināšanu, ar ko pārstāvniecību darbinieki savukārt iepazīstina savas valsts pilsoņus	Izvērtējot nepieciešamību.
Veikalnieki/interneta kafejnīcu darbinieki, u.c.	N		
Citas darbojošās personas (norādiet)	J	Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā "Mucenieki" un aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā Daugavpīlī tiek izplatīti informatīvie materiāli par brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzības programmu.	2012.gada 23.novembra parakstītā vienošanās starp Valsts robežsardzi un IOM par sadarbību brīvprātīgas atgriešanās jomā.

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

3.2 LĪDZEKĻI, KURUS IZMANTO INFORMĀCIJAS PAR (BRĪVPRĀTĪGO) ATGRIEŠANOS IZPLATĪŠANAI NELIKUMĪGAJIEM MIGRANTIEM, KURIEM NAV KONTAKTU AR IESTĀDĒM

Q13. Sniedziet informāciju par līdzekļiem, ar kuru palīdzību informācija par (brīvprātīgo) atgriešanos tiek darīta pieejama jūsu dalībvalstī.

2.tabula. Dalībvalstī izmantotie līdzekļi informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos izplatīšanai

	J/N	Apraksts (īsumā, sniedzot uzskaitījums pa punktiem), norādot vai līdzeklis tiek lietots tagad, tika lietots pagātnē vai tiks lietots nākotnē	Finansētāji/izstrādātāji	Pārvaldītāji/izplatītāji	Saikne uz papildu informāciju
Reklāmlapiņas/brošūras	J	<p>1) Lai sekmētu brīvprātīgas atgriešanās palīdzības popularizēšanu IOM Rīgas birojs 2010.gadā ir izstrādājis un izplatījis informatīvus materiālus (plakātu un brošūras) 3 valodās (latviešu, angļu un krievu).</p> <p>2) Juridiskās palīdzības administrācija ir izstrādājusi informatīvu brošūru "Izraidīšanas procedūra un valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība izraidāmajiem ārzemniekiem". Brošūra tika izgatavota 5100 eksemplāros un ir pieejama Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes klientiem, konkrēti patvēruma meklētājiem, kuri ir saņēmuši lēmumu par atteikumu piešķirt bēgļa un alternatīvo statusu un kuri ir ieradušies noformēt izbraukšanas rīkojumu. Brošūra ir izstrādāta 6 valodās: latviešu, angļu, krievu, arābu, franču un spāņu.</p> <p>3) 2014.gadā Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ar Eiropas Bēgļu fonda finansiālu atbalstu izstrādāja informatīvu bukletu patvēruma meklētājiem, kurš tiek izsniegts Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā. Bukletā ir iekļauta informācija, kā patvēruma meklētājam rīkoties, ja ir saņemts negatīvs lēmums viņa patvēruma lietā, un kā saņemt brīvprātīgas atgriešanās palīdzību. Buklets ir pieejams 6 valodās – latviešu, angļu, krievu, arābu, franču un gruzīnu valodās.</p>	<p>2010.gadā izstrādāja IOM Rīgas birojs ar Eiropas Atgriešanās fonda atbalstu.</p> <p>2014.gadā izstrādāja Juridiskās palīdzības administrācija ar Eiropas Atgriešanās fonda atbalstu.</p> <p>2014.gadā izstrādāja Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ar Eiropas Bēgļu fonda atbalstu.</p>	<p>Brošūras ir pieejamas trešo valstu pārstāvniecībās Latvijā, Valsts robežsardzē un Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrā.</p> <p>Juridiskās palīdzības administrācija, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.</p> <p>Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs "Mucenieki".</p>	<p>IOM plāno reaģēt uz jauno neregulāro migrantu kontingentu no Vjetnamas un atsākoties programmas darbībai 2015.gada beigās iztulkot un izplatīt šo bukletu arī vjetnamiešu valodā.</p> <p>Ņemot vērā plānotos grozījumus Patvēruma likumā, tiek plānots 2016.gadā pārstrādāt informatīvo bukletu patvēruma meklētājiem.</p>
Plakāti kampaņas	j	IOM Rīgas birojs 2010.-2011.gadā sagatavoja plakātus, kuri tika izvietoti patvēruma meklētāju centrā Mucenieki.	2010.gadā izstrādāja IOM Rīgas birojs ar Eiropas Atgriešanās fonda atbalstu.	IOM Rīgas birojs	

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

Plašsaziņas līdzekļu kampaņas	N				
Tīmekļa vietnes	J	http://iom.lv/lv/reintegration http://www.pmlp.gov.lv/en/home/services/departure.html	Izstrādāja IOM Rīgas birojs. Izstrādāja Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.		
Tēmai veltītas sociālo mēdiju lapas (piem., Facebook profils izraidītajiem vai diasporas grupām)	N				
Tiešsaistes diskusiju forumi	N				
Uzticības/info tālruni	N				
Konsultāciju dienests (personīgs kontakts)	j	IOM Rīgas birojs pēc personas lūguma sniedz konsultācijas par brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzības programmu.	IOM Rīgas birojs	IOM Rīgas birojs	
Vizītes kopienās un	N				
Citi līdzekļi	N				

3.3 KONKRĒTAS KAMPAŅAS UN STRATĒGIJAS

Q14. Vai kādi no iepriekš Q13 uzskaitītajiem līdzekļiem ir daļa no konkrētas, jūsu dalībvalstī īstenotas stratēģijas vai kampaņas labākai informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos izplatīšanai?

Nē, jo Latvijā netiek īstenota konkrēta stratēģija vai kampaņa labākai informācijas izplatīšanai nelikumīgajiem migrantiem, kuriem nav kontaktu ar iestādēm.

3.4. INFORMĀCIJAS PIEEJAMĪBA

Q15. Lūdzu, aprakstiet visas informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos, kas izplatīta nelikumīgajiem migrantiem dalībvalstī, pieejamību. Lūdzu sniegt informāciju par:

- a. valodu(-ām), kurā informācija tiek sniegta,
 - b. informācijas vizuālo noformējumu,
 - c. par plakātiem/reklāmlapiņām – informācijas izvietojumu: kur tie tika novietoti – sabiedriskā transporta pieturās, bibliotēkās, veselības centros, vietās, par kurām zināms, ka tās bieži apmeklē nelikumīgie migranti, piem., tirdzniecības centri, lielveikali, u.c.
 - d. par tīmekļa vietnēm/uzticības tālruniem – cik viegli šo URL ir atrast, izmantojot tiešsaistes meklētājprogrammas un vai par tīmekļa vietni ir paziņots ar citiem līdzekļiem,
 - e. par uzticības tālruniem un konsultāciju dienestiem (drop-in-clinic):
 - i. pakalpojumu atrašanās vieta (ja tie ir konsultāciju dienesti),
 - ii. darba laiks/laiks pieejamībai,
 - iii. informētība par pakalpojumu, tostarp par to, kur tiek reklamēts tālruņa numurs/adrese,
 - iv. maksa par pakalpojumu/zvanu uzticības tālrunis (vai arī tas ir par brīvu),
 - f. konfidencialitātes apsvērumiem, tas ir, vai tiek saglabāta nelikumīgā migranta anonimitāte, ja viņš vēršas informācijas dienestā (lūdzu, norādiet arī, vai informācijas mērķauditorija ir informēta par konfidencialitātes noteikumiem vai arī tā ir vienkārši iekšējā politika),
 - g. citiem faktoriem, kas var veicināt/mazināt pieejamību.
- a. IOM Rīgas biroja sagatavotie informatīvie bukleti par brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzību ir pieejami 3 valodās – latviešu, angļu un krievu. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes izstrādātā informatīvā brošūra patvēruma meklētājiem ir pieejama 6 valodās – latviešu, angļu, krievu, arābu, franču un gruzīnu valodās.
 - b. Informācija ir noformēta informatīvos bukletos un plakātos.
 - c. IOM Rīgas biroja izstrādātie plakāti un informatīvie bukleti ir izplatīti valsts iestādēs, Valsts robežsardzes Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā „Daugavpils”, PMIC “Mucenieki” un Trešo valstu pārstāvniecībās Latvijā.
 - d. Īss pieejamās brīvprātīgas atgriešanās un reintegrācijas palīdzības programmas apraksts latviešu valodā ir pieejams Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes mājas lapā www.pmlp.gov.lv un IOM Rīgas biroja mājas lapā www.iom.lv. Ierakstot *google* meklētājā tekstu “*voluntary return from Latvia*”, šīs saites tiek parādītas kā pirmās. Līdz šim nav strādāts pie atsevišķu atslēgas vārdu izcelšanas mājas lapās (angļu valodā - *signposting to the website*), izmantojot citus instrumentus.
 - e. IOM Rīgas birojā pieņem klientu telefona zvanus, e-pastus un nepieciešamības gadījumā ir pieejamas konsultācijas par Brīvprātīgas atgriešanās programmu. IOM Rīgas birojs ir pašā pilsētas centrā – Pils ielā 21 un tas ir atvērts no 9-17 katru darba dienu. Potenciālie klienti samērā

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

labi ir informēti, jo informācija ir izplatīta gan Valsts robežsardzē un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē, gan arī trešo valstu vēstniecībās. Visas konsultācijas ir bezmaksas, un mēnesī tādu ir vidēji ap 5 konsultācijām (gan klātienē, gan tālruņa un e-pasta).

- f. Visas konsultācijas ir anonīmas.
- g. Ja migrants nesaprot angļu, krievu vai latviski, tad varētu būt grūtības sazināties valodas barjeras dēļ.

3.5 INFORMĀCIJAS SATURS

Q16. Kāds ir dalībvalstīs pieejamās informācijas saturs? It īpaši, kur nelikumīgie migranti var vērsties pēc informācijas par dažādiem brīvprātīgās atgriešanās aspektiem?

Skatīt 3.tabulu.

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

3.tabula. Nelikumīgajiem migrantiem dalībvalstīs izplatītās informācijas saturs

	Par atbildīgās iestādes atgriešanu valsts	Organizācijas ar oficiālu lomu ABA(R) īstenošanā un/vai popularizēšanā	Diasporas grupas, reliģiskās grupas, vadītas grupas, citas kopienas grupas	Sociālie darbinieki	Juriskonsulti	Citi (lūdzu, norādiet)
Izraidāmā likumā noteiktie pienākumi (t.i. viņu statuss, viņu pienākums atgriezties un kā viņi var nodrošināt atbilstību izbraukšanas rīkojumiem)	Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes tīmekļa vietne	Nepieciešamības gadījumā sniedz konsultācijas individuālas	-	Nepieciešamības gadījumā sniedz individuālas konsultācijas, izsniedzot izbraukšanas rīkojumu	-	Ārvalstu pārstāvniecības Latvijā ir saņēmušas IOM informatīvos bukletus un tiek informētas par šo palīdzības iespēju.
Informācija par dalībvalstī pieejamajām ABA(R) programmām	Pilsonības un migrācijas pārvaldes tīmekļa vietne	IOM Rīgas biroja mājas lapa; IOM informatīvie bukleti un plakāti	-	Sniedz informāciju mutiski	-	
Informācija par atbilstības nosacījumiem ABA(R) programmās	Pilsonības un migrācijas pārvaldes tīmekļa vietne	IOM Rīgas biroja mājas lapa, IOM publicēts informatīvs buklets	-	Sniedz informāciju mutiski	-	
Kur nelikumīgajam migrantam vērsties pēc papildu informācijas (norāžu izvietošana)	Nepieciešamības gadījumā patvēruma meklētājiem ir iespēja saņemt informāciju par brīvprātīgu atgriešanos PMIC "Mucenieki" un Valsts robežsardzes Aizturēto ārzemnieku centrā „Daugavpils”.	IOM Rīgas biroja mājas lapa un IOM publicēts informatīvs buklets	-	Sniedz informāciju mutiski	-	
Citas brīvprātīgās atgriešanās iespējas (t.i. brīvprātīgās atgriešanās iespējas bez atbalsta)	Pilsonības un migrācijas pārvaldes tīmekļa vietne	-	-	Sniedz informāciju mutiski	-	
Kādu notikumu gaitu nelikumīgajam migrantam atgriežoties gaidīt lidostā	-	Nepieciešamības gadījumā sniedz konsultācijas individuālas	-	-	-	
Kādu notikumu gaitu nelikumīgajam migrantam gaidīt atgriešanās valstī (piem., reģistrācija trešās valsts iestādēs, pieeja darba tirgum, mājoklis, u.c.)	-	Nepieciešamības gadījumā sniedz konsultācijas individuālas	-	-	-	

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

Individuāli pielāgota informācija	-	Nepieciešamības gadījumā sniedz konsultācijas individuālas	-	-	-	-
Cita informācija: <i>Reintegrācijas palīdzības apjoms un veids, kā arī iespējamais atgriešanās maršruts</i>	-	Nepieciešamības gadījumā sniedz konsultācijas individuālas	-	-	-	-

3.6 INFORMĀCIJAS VIRZĪŠANA

Q17. Lūdzu, norādiet, kuras (ja tādas ir) iepriekš Q13-Q16 aprakstītās pieejas tiek lietotas konkrēti to migrantu uzrunāšanai, kuriem nav kontaktu ar iestādēm. Kāds bija pamatojums šīs pieejas izmantošanai, lai uzrunātu šo konkrēto grupu?

Visas iepriekš aprakstītās pieejas tiek lietotas visu migrantu uzrunāšanai, bet pārsvarā tiek mērķētas uz tiem, kuri ir brīvprātīgi nonākuši valsts iestāžu vai IOM Rīgas biroja redzeslokā, piemēram, persona pati vēršas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē ar lūgumu viņam izsniegt izbraukšanas rīkojumu par brīvprātīgu atgriešanos vai nelikumīgu migrantu valstī ir konstatējušas Valsts robežsardzes amatpersonas. Iepriekš aprakstītās pieejas netiek orientētas uz valstī uzturošos nelikumīgo migrantu meklēšanu vai uz brīvprātīgas atgriešanās programmas popularizēšanu nelikumīgo migrantu vidū, kuriem nav kontakta ar valsts iestādēm, jo to skaits ir pārāk mazs.

Q18. Vai kādas no iepriekš Q13-Q16 aprakstītajām pieejām uzrunā citas grupas (piem., īpašus nelegālo migrantu veidus, piem., mazaizsargātās grupas, noraidītos patvēruma pieprasītājus, konkrētas valsts pilsoņus, u.c.)? Ja tā, lūdzu, turpmāk aprakstiet, ar kādām metodēm/pieejām šīs grupas tiek uzrunātas, kā arī apskatiet tieši šo grupu uzrunāšanas pamatojumu.

Iepriekš aprakstītās pieejas tiek attiecinātas arī uz citu nelikumīgo migrantu grupām tikai gadījumos, kad viņi ir nonākuši kontaktā ar valsts iestādēm vai IOM Rīgas biroju. Piemēram, patvēruma meklētājs, kurš ir saņēmis negatīvu lēmumu vai atsauc savu patvēruma pieteikumu, var PMIC "Mucenieki" aizpildīt IOM pieteikuma veidlapu par brīvprātīgu atgriešanos un PMIC darbinieki šo informāciju nodod tālāk IOM Rīgas birojam un Valsts robežsardzei. Jebkuras šādu nelikumīgu imigrantu grupas skaitliski ir ļoti nelielas, lai to uzrunāšanai tiktu pielietotas īpašas pieejas.

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

4. DAĻA: GADĪJUMU IZPĒTE PAR INFORMĀCIJAS SNIEGŠANU NELIKUMĪGAJIEM MIGRANTIEM, AR KURIEM IESTĀDĒM NAV KONTAKTU

Q19. Iekļaujot norādes uz 4. daļā minētajām pieejām, lūdzu, sniedziet papildu informāciju par vismaz DIVIEM prakses piemēriem, projektiem vai pieejām jūsu dalībvalstī, kas izmantoti kopš 2010. gada informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos izplatīšanai:

- ★ vienu prakses piemēru/projektu/pieeju, kas pierādījis sevi kā īpaši efektīvu, uzrunājot nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm; un
- ★ vienu prakses piemēru/projektu/pieeju, kas nav bijis (īpaši) efektīvs, uzrunājot nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm.

Latvijā nav prakses piemēru, projektu vai īpašas pieejas, kas tiktu izmantota informācijas par brīvprātīgu atgriešanos izplatīšanai nelikumīgajiem migrantiem, kuriem nav kontaktu ar iestādēm.

5. DAĻA: DAŽĀDO PIEEJU INFORMĀCIJAS PAR (BRĪVPRĀTĪGO) ATGRIEŠANOS IZPLATĪŠANAI EFEKTIVITĀTE

5.1. NORĀDES/PIERĀDĪJUMI, KAS IEGŪTI NO NELIKUMĪGO MIGRANTU UN IZRAIDĀMO LIECĪBĀM

Q20. Vai jūsu dalībvalsts apkopo jebkādu informāciju (uzraudzībai un/vai izvērtēšanai) no personām, kas atgriežas brīvprātīgi (piem., lidostās, piedaloties ABA programmās, pēc atgriešanās), par informāciju, ko tās saņēmušas pirms atgriešanās un/vai par cik lietderīgu viņas šādu informāciju uzskata? (jā/nē)

Latvijā šāda informācija netiek apkopota.

Q21. Ja iepriekšminētā informācija ir pieejama, lūdzu, norādiet rezultātus, it īpaši jebkādu informāciju par:

- a. visbiežāko veidu, kādā izraidāmais saņēma informāciju (piem., no draugiem, internetā, no reklāmlapiņas)
- b. cik skaidra viņiem šķita šī informācija (piem., vai tā tika piedāvāta lietotājam draudzīgā formātā, vai tā bija viņu dzimtajā valodā),
- c. cik visaptveroša bija informācija. Vai viņiem bija nepieciešams meklēt papildu informāciju citur, un ja jā - kāpēc,
- d. cik daudz viņi uzticējās informācijai un vai informācijas pasniegšanas veidā bija kas tāds, kas darbojās kā šķērslis uzticības raisīšanai,
- e. informācijas sniegšanas laiks, un vai būtu bijis lietderīgāk, ja informācija būtu sniegta agrāk,
- f. vai informācija ietekmēja viņu lēmumu atgriezties vai neatgriezties mājās.

Latvijā šāda informācija netiek apkopota.

5.2 CITAS NORĀDES/EFEKTIVITĀTES PIERĀDĪJUMI

Q22. Vai ir vēl pieejamas kādas citas norādes/pierādījumi par dažādo 3. daļā aprakstīto prakses piemēru/pieeju efektivitāti attiecībā uz informētības palielināšanu to nelikumīgo migrantu starpā, kuriem nav kontaktu ar iestādēm, par viņu brīvprātīgās atgriešanās iespējām, un/vai šādu migrantu nodrošināšanu ar visaptverošu izpratni par viņu iespējām tā, lai viņi varētu pieņemt līdzsvarotu, informētu lēmumu par brīvprātīgo atgriešanos?

Minētā informācija nav pieejama, jo Latvijā netiek īstenota īpaša pieeja informācijas izplatīšanai nelikumīgajiem migrantiem, kuriem nav kontaktu ar iestādēm.

**Informācijas par brīvprātīgo atgriešanos izplatīšana:
kā sasniegt nelikumīgos migrantus, kuriem nav kontaktu ar iestādēm**

Q23. Lūdzu, tāpat aprakstiet faktorus, kuru rezultātā šīs pieejas ir veiksmīgs/ne tik veiksmīgs līdzeklis informācijas par (brīvprātīgo) atgriešanos izplatīšanai nelikumīgajiem migrantiem, kuriem nav kontaktu ar iestādēm.

Minētā informācija nav pieejama, jo Latvijā netiek īstenota īpaša pieeja informācijas izplatīšanai nelikumīgajiem migrantiem, kuriem nav kontaktu ar iestādēm.

Q24. Lūdzu, aprakstiet jebkādu īpašu izaicinājumu, kas tiek saistīts ar informācijas izplatīšanas pieeju, kuru valsts iestādes izmanto tieši, lai palielinātu nelikumīgo migrantu, kuriem nav kontaktu ar iestādēm, informētību.

Informācijas izplatīšanā iesaistītās valsts iestādes, Valsts robežsardze un Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, izveidojušos sadarbību ar IOM Rīgas biroju vērtē kā ļoti pozitīvu un veiksmīgu. Sadarbības problēmas nav konstatētas.

Turpretī, lai palielinātu to personu, kuras valstī uzturas nelikumīgi un kurām nav kontakta ar iestādēm, informētību, IOM nepieciešams lielāks finansējums atgriešanās palīdzības sniegšanai.

Nemot vērā, pašreizējās nelikumīgās migrācijas plūsmas tendences, palielinoties nelikumīgi ieceļojušo Vjetnamas pilsoņu skaitam, iesaistītās institūcijas plāno ar Eiropas Atgriešanās fonda atbalstu iztulkot informatīvos bukletus par brīvprātīgu atgriešanos vjetnamiešu valodā.

5.3 GŪTĀS MĀCĪBAS

Q25. Vai dalībvalstis var gūt kādas mācības no iepriekš minētajām atziņām, kuras varētu izrādīties būtiskas arī citām dalībvalstīm?

Var sagaidīt, ka nelikumīgo migrantu skaits Latvijā nākotnē drīzāk pieaugs, nekā samazināsies, ieskaitot arī tādus, kas nav valsts iestāžu redzeslokā, līdz ar to būtu svarīgi rast piemērotākos risinājumus, kā viņus informēt par atbalstītas brīvprātīgas atgriešanas iespējām. Latvija būtu ieinteresēta iegūt labo praksi no citām valstīm.

1. pielikums. Valsts statistika par trešo valstu pilsoņu atgriešanos

1.a tabula: Valsts statistika par trešo valstu pilsoņu, kuri atgriežas, skaitu, pa gadiem un migrantu veidiem

	Gads					avots	Aplēšu iegūšanai izmantotā metode, kā arī īpašas norādes par to iespējamo precizitāti
	2010 (kopā)	2011 (kopā)	2012 (kopā)	2010 (kopā)	2011 (kopā)		
a. Trešo valstu pilsoņu, kas atgriežas piespiedu kārtā, skaits (piespiedu izraidīšana)	94	54	57	33	103	Valsts robežsardze	Precīzi valsts institūcijas sniegti dati
b. Trešo valstu pilsoņu, kas atgriežas brīvprātīgi 30 dienu laikā pēc izbraukšanas rīkojuma saņemšanas, skaits (brīvprātīgā izceļošana)	104	1004	2010	2047	1459	Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde	Precīzi valsts institūcijas sniegti dati
c. Nelikumīgi uzturošos trešo valstu pilsoņu, kuri atgriežas ABA kompleksu ietvaros, skaits (atbalstītā brīvprātīgā atgriešanās)	16	73	89	82	94	Starptautiskās migrācijas organizācijas Rīgas birojs	Precīzi starpvaldību organizācijas sniegti dati
d. Nelikumīgi uzturošos trešo valstu pilsoņu, kuri atgriežas ABAR kompleksu ietvaros, skaits (atbalstītā brīvprātīgā atgriešanās un reintegrācija) – ja atšķiras no (c) punkta	-	-	-	-	-	Starptautiskās migrācijas organizācijas Rīgas birojs	Latvijā ir viena brīvprātīgas atgriešanās programma, kas ietver arī reintegrācijas palīdzību, ko saņem aptuveni katrs trešais atrieztais.

1.b tabula: Valsts statistika par trešo valstu pilsoņu, kuriem nav kontakta ar iestādēm, skaitu, pa gadiem un migrant veidiem

	Gads					avots	Aplēšu iegūšanai izmantotā metode, kā arī īpašas norādes par to iespējamo precizitāti
	2010 (kopā)	2011 (kopā)	2012 (kopā)	2013 (kopā)	2014 (kopā)		
a. Nelikumīgo migrant skaits, kuri iepriekš ir bijuši zināmi iestādēm, bet kuru atrašanās vieta vēlāk vairs nav zināma iestādēm (bēgšana)	0	0	0	2	1		
b. Nelikumīgo migrant skaits, kuru atrašanās vieta valsts teritorijā nekad nav bijusi zināma iestādēm (slepena ieceļošana)	-	-	-	-	-		No IOM atgrieztajām personām katru gadu dažas (1-3) personas ir tādās, par kurām valsts iestādēm nebija nekāda informācija.

2. pielikums. Izmantoto datu ieguves metožu apraksts

2. tabula: Izmantotās datu ieguves metodes

Informācijas/metodes avots		Izmanto? (J/N)	Uzskaitīt avotus: sekundārajiem avotiem norādīt atsauces bibliogrāfijā; primārajiem avotiem norādīt iesaistītās puses	Sniegtās informācijas veids (atsauces uz jautājumu numuriem/anketas daļām, ja nepieciešams)
Novērtējumi		N		
Pētījumi		N		
Citi ziņojumi		N		
Likumdošana		J	Imigrācijas likums	
Politikas dokumenti		N		
'Noslēpumainais pircējs'		N		
Intervijas ar iesaistītajām pusēm (uzskaitiet iesaistītās puses)		J	Ilmārs Mežs, IOM Rīgas biroja vadītājs Zane Zeimule, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Personu statusa kontroles nodaļas vadītāja Anželika Alikā, Valsts robežsardzes Galvenās pārvaldes Dienestu organizācijas pārvaldes Atgriešanas un patvēruma meklētāju lietu nodaļas galvenā inspektore	Sniedza informāciju par IOM Rīgas biroja sagatavotajiem informatīvajiem bukletiem, īstenotajām kampaņām un darbu ar nelikumīgajiem migrantiem, kuri vērsās pēc brīvprātīgas atgriešanās palīdzības. Sniedza informāciju par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lomu un darbībām informācijas izplatīšanā nelikumīgajiem migrantiem. Sniedza informāciju par Valsts robežsardzes lomu un darbībām informācijas izplatīšanā nelikumīgajiem migrantiem un patvēruma meklētājiem.
Konsultācijas ar nacionālo iesaistīto pusi (uzskaitiet tās)		N		
Konsultācijas ar nacionālo tīklu		N		
Citi (norādīt)		N		